

## Primera fuga - Valentí Puig

L'exercici continuat de la lectura crítica sembla haver servit a Valentí Puig no per tapissar la novel·la amb carregoses referències intertextuals, sinó per aconseguir la difícil lleugeresa que Italo Calvino demanava a la literatura del mil·lenni vinent. La trama de *Primera fuga* se situa l'any 1961 a Palma de Mallorca. Un seguit d'escenes de la vida d'un adolescent anomenat Tomàs, des de la trobada amb un oncle fins a la primera ejaculació, basten a l'autor per oferir una visió precisa del temps de formació, per interrogar-se sobre les complexes relacions que s'estableixen entre infants i adults, en particular sobre els *pendants* que planteja la conversió en adult. En poc més de cent pàgines, el lector assisteix a un seguit d'escenes -d'estampes- aparentment anodines que, sense caure en el transcendentalisme ni en una intensitat inversemblant, permeten una evocació nítida dels anys d'iniciació: la lluita sorda entre la timidesa i l'orgull; els primers contactes amb la mort, el sexe i la literatura; la constel·lació de parents pròxims i llunyans, que constitueixen una primera targeta de presentació del món; l'aprenentatge de la sèrie de rituals sòrdids que faciliten la supervivència; les discussions en què els adolescents esquematitzen, sense saber-ho, els grans debats filosòfics del segle divuit. Estampes quotidianes, repetides al llarg dels anys sota règims i horitzons diferents, que són narrades a *Primera fuga* per un narrador experimentat.

El contrast entre la innocència del protagonista i l'experiència del narrador -d'una concisió que tendeix a l'aforisme- ofereix una dialèctica fecunda, enriquida amb els vaivens de la prosa marina i tàctil que han practicat autors tan diferents com Miquel Àngel Riera, Miquel Bauçà o Biel Mesquida, els quals tan sols tenen en comú una perceptible balearitat. L'elaborada concisió de *Primera fuga* es troba a les antípodes del to directe i dubitatiu que utilitza J.D. Salinger per narrar la iniciació del protagonista d'*El vigilant del camp de sègol*. Si amb Salinger el que queda d'adolescent en el lector acaba projectant-se en el protagonista per percebre com ell el món dels adults, amb Valentí Puig el lector utilitza la precisió i l'experiència del narrador per visitar com a adult el món perdut de l'adolescència.

Aquesta novel·la de Valentí Puig no és solament una mostra exemplar de l'art del suggeriment, sinó que inclou un bon nombre de frases memorables, construïdes a partir de la discrepància reflexiva -amb un punt d'humor gens sentimental- respecte del protagonista. Si bé el narrador obre dubtes raonables sobre la utilitat del col·legi on assisteix el protagonista, també deixa clar que els companys d'escola no contribueixen gaire a l'aprenentatge: «Tomàs ja sospitava d'una forma obscura allò mateix que ensenya el pas dels anys, quan acceptem per evidència aclaparadora que la vacuïtat mental pugui ser la constant de vides humanes que hem tingut molt a prop». La maduració durà el protagonista, finalment, a una conclusió poc edificant però plantejada

sense embuts pel narrador: «Que la sinceritat fos incompatible amb els vincles humans era una lliçó no gaire difícil d'aprendre, com una primera fuga». Compte, doncs, de capficar-nos amb les mentides dels nens: podríem retardar el seu desenvolupament.